

Je hebt van die mensen, die maar niet van ophouden weten. Neem Charlotte Korthals Altes die pas vorig jaar, op haar 75e afscheid nam van Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten. Of kijk naar Reinier Smits en zijn vrouw Joke Rinsma, die nog even doorgaan.

T&L: te leuk om te stoppen

Bedrijfstuin van bouwbedrijf Heijmans in Rosmalen.

‘Grotere rol voor beplanting in ontwerp’

Charlotte spreekt met haar karakteristieke bescheidenheid, maar ook met trots over haar jaren bij Copijn. Bescheidenheid, omdat zij in alles wat zij op het bureau deed, onderdeel was van het geheel. En met trots, omdat zij weet dat zij samen met de anderen kwaliteit leverde.

Het begon onverwacht, in januari 1993. De telefoon ging, terwijl Charlotte net druk bezig was met het verjaarspartijtje van haar jongste zoon. Lia Copijn vroeg ‘of zij bij het bureau wilde komen werken, voor het maken van beplantingsplannen.’ Charlotte zei spontaan ‘ja’, maar vroeg zich, toen de drukte van het feestje geluwd was, af wat zij gedaan had. Ze had nog nooit beplantingsplannen gemaakt. Haar ervaring lag in de vormgeving. Jaren had zij bij uitgeverij Ploegsma gewerkt aan de layout van de kinderboeken van Paulus de Boskabouter en blokboekjes zoals Kleine Beer.

Kennismaking

Lia en Jørn Copijn had zij leren kennen toen zij op zoek was naar een ontwerper voor haar tuin bij haar achttiende-eeuwse huis in Maarssen. Jørn kwam, na haar vraag aan het bureau, in trainingspak langs. Samen schetsten zij urenlang op haar tuin. Lia werkte met haar de ideeën uit. In die tijd had Charlotte, gefascineerd door de wereld van de tuinplanten en de tuinkunst, zich al een grote plantenken- nis eigen gemaakt. Bij de aanleg van haar tuin in Maarssen groeide die kennis verder uit. Zij ging langs kwekerijen zoals Ploeger in De Bilt en leerde, drentelend langs de bedden, steeds meer planten kennen. Zij bezocht tuinen in Engeland zoals Sissinghurst. De maker van Sissinghurst, Vita Sackville West, was één van haar inspiratoren. Maar zij noemt ook een moderner voorbeeld: de Franse landschapsarchitect Gilles Clément van Parque Citroën.

Toppers

Charlotte heeft voor verschillende opdrachtgevers (particulieren, overheid en bedrijven) gewerkt. Bij alle projecten speelden denkkracht, plezier, inspanning en dankbaarheid. Ze noemt enkele toppers.

- Wereldtentoonstelling Hannover 2000. Copijn maakte het revolutionaire plan voor het bos op de derde verdieping van het Nederlandse paviljoen. Het bos wortelde in potten op de tweede verdieping en was de draagconstructie voor de vierde.
- Restauratie van de tuinen van het Rijksmuseum Amsterdam. Copijn baseerde hun plan op de historische aanleg van P.J.H. Cuypers uit 1885, maar paste de maten aan om de groeiomstandigheden te optimaliseren. Bovendien is gezocht naar een boeiender beplanting, vooral door textuur en kleur, met name wit.
- Drie eilanden in het Wilhelminapark, ooit ontworpen door Hendrik Copijn. Hun historische betrokkenheid maakt het bureau

Tuin van Museum de Buitenplaats. Rechts, het ontwerp van de tuin.

het natuurlijke aanspreekpunt voor omwonenden. Uiteindelijk gaf de gemeente Utrecht Copijn de opdracht voor de beplanting van drie eilanden. Het bureau levert drie concepten, waaruit gekozen kan worden: een transparante beplanting (bodembedekkers met bomen), een semitransparante (bomen met heesters) en een dichte beplanting (dicht opeen geplante heesters met bomen).

- De binnentuinen van Alterra, nu gebouw Lumen, van Wageningen UR. De omstandigheden waren experimenteel: een tuin in de volle grond achter glas als klimaatregelaar van het kantoorgebouw. De planten – zoals varens, camellia's en de Rosa banksiae 'Lutea' – doen het er wonderbaarlijk goed.
- Tuin van het Museum De Buitenplaats te Eelde (Gr). de opdrachtgevers Jos en

Janneke van Groeningen wilden een zwarte tuin. Charlotte zocht er planten bij: de zwarte tulp 'Queen of the Night', de zwarte Fritillaria, zwarte kerstrozen, de donkerpaarsbladige Cimicifuga en de Aster 'Lady in Black' en combineerde die met planten die het zwart goed doen uitkomen. De samenwerking heeft geleid tot een icoon van origineel, eigenzinnig inzicht in de tuinkunst. Charlotte is nog steeds bij de tuin betrokken.

Erfenis

In twintig jaar heeft Charlotte een wezenlijke bijdrage geleverd aan het denken over beplanting bij Copijn, met name over de plek die beplanting inneemt in het ontwerpproces. Haar erfenis is te vinden in talrijke particuliere tuinen, bedrijfstuinen zoals Heijmans in Rosmalen, openbare

Charlotte Korthals Altes wordt kort voor de oorlog geboren in Amsterdam, vlakbij het Vondelpark. Daar doet zij haar eerste ervaring op met bomen en planten. Ze bezoekt de Kunstnijverheidsschool, werkt bij uitgeverijen, trouwt en krijgt vier kinderen. Haar belangstelling voor planten ontluikt, toen ze een eigen tuin kreeg. Die verdiepte bij haar tweede tuin. Charlotte werkt tot haar 75e als ontwerper beplantingen bij Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten.

beplanting zoals de Sterrenwacht in Leiden en de gevelbakken van de Inktpot in Utrecht en in de beplantingsconcepten voor de Floriade in Venlo.

Marianne van Lidth de Jeude en Tamara van Tricht

'Kwaliteit ontstaat zelden door toeval'

Al bijna veertig jaar is Reinier Smits samen met zijn vrouw Joke Rinsma de drijvende kracht achter technisch bureau SmitsRinsma. Overname laat nog wat op zich wachten. Ze zijn er dus nog, nog even, en nog steeds met evenveel inzet en enthousiasme.

'Het is zo mooi om te zien dat we na al die jaren met jonge mensen telkens weer zulke geweldige dingen kunnen doen. Ik realiseer me donders goed dat ik dat nooit in mijn eentje kan. Het ultieme product – de acht, negen of tien waarnaar we streven – wordt zelden tot nooit door één persoon gemaakt,

maar altijd in teamverband. Dat vraagt om goede communicatie, om geven en nemen, maar het vraagt ook tijd. Tijd om terug te schakelen, om dingen weg te leggen en weer op te pakken. Die tijd geven we ons steeds minder en dat is de grootste bedreiging voor kwaliteit. We denken dat we veel meer kunnen met de huidige technologie. Deels is dat ook zo, de output is vele malen groter, maar het denken, dat kost net zoveel tijd als vroeger.'

Dat geldt ook voor het kijken. Reinier: 'Vroeger liep je met een schetsboekje rond en alles wat je zag, tekende je uit. Tegenwoordig schiet je driehonderd foto's op

een dag, maar je slaat het niet op, niet op je eigen harde schijf, het wordt geen verworven kennis. Kijken doen we allemaal, de stap naar het "zien" wordt te weinig gemaakt.'

Levenshouding

Hier spreekt een man met visie. Iemand die zijn sporen heeft verdiend, maar daar ook altijd keihard voor heeft gewerkt. 'Het is een levenshouding. Als je echt wilt excelleren, dan ben je er met je hele ziel en zaligheid mee bezig. Kwaliteit ontstaat zelden door toeval.' Een grote onderneming – twintig medewerkers – is nooit de ambitie geweest. De eerste achttien jaar werken Joke en Reinier samen

Stationsplein Amersfoort.

Museumpark Landgoed Oranjestad.

– een adviesbureau aan huis – met alleen een typiste.

‘De eerste keer dat we echt konden vlammen was bij de Floriade van 1982 rond de Gaasperplas bij Amsterdam. Landschapsarchitect Niek Roozen ontwierp enkele bruggen en organisch vormgegeven vlonders: ‘Niet maakbaar’ volgens het ingenieursbureau van de gemeente Amsterdam.’ Reinier toont aan dat het wel kan en verwerft zo de opdracht voor de technische voorbereiding. ‘Door anders naar de vraagstelling te kijken kom je tot oplossingen die niet zo voor de hand liggen.’

In het kielzog van Niek Roozen werkt Reinier daarna ook aan de Kasteeltuinen in Arcen en de Floriade in Zoetermeer (1992). Hij begeleidt de aanleg van “Arcen” – een permanente tentoonstellingsruimte voor rozenkwekers uit Lottum – vanaf de eerste

kostenraming tot aan de oplevering. En dat binnen de gestelde tijd en het beschikbare budget.

Voor alle inzendingen van de Nederlandse sierteelt bij de Floriade 1992 schrijft Reinier de bestekken, maakt de contracten en voert de directie. ‘Het bijzondere aan Arcen of een Floriade is dat er zoveel samenkomt. Dat is zo’n prachtig spel van belangen, dat je het elke vakgenoot één keer in zijn leven gunt aan een dergelijk project te mogen werken.’

Groei

Pas in 1991 (het 3e jaar van Delta, red.) begint de onderneming te groeien, mede op aandringen van opdrachtgevers, en verhuist ze naar de Markt in Lochem. De volgende stap is in 1998: verhuizing naar het monumentale pand aan de IJsselkade in Zutphen. Reinier: ‘Dit is ons echt toe gevallen. Het

voelt als thuis. En hoewel we er niet aan wilden – de kwaliteit van het product dat je levert, bepaalt immers je waarde – bracht de locatie toch een zekere status. In korte tijd bleek ons netwerk aanzienlijk gegroeid. Ik heb nooit geacquireerd, ik kan het niet en denk ook niet dat het werkt. Nog steeds is ons vaste netwerk voldoende voor tachtig procent van de jaaromzet.’

Mooie projecten

Reinier kijkt terug op vele mooie projecten, waaronder:

- Stationsplein in Apeldoorn, ontworpen door Lodewijk Baljon. Een hightech inrichting van de openbare ruimte met dennenbomen. ‘Als je in Apeldoorn uitstapt, sta je op de Veluwe, tussen de dennen, dat is het beeld.’
- Museumpark Oranjestad, een ontwerp van Michael van Gessel. ‘Ik wilde de opdracht per se hebben. We hebben daar prachtig werk gemaakt: stalen bruggen, watertechniek, vlonderaanleg, de herinrichting van een oud landgoed... Een feest om eraan te werken.’

Het einde van zijn loopbaan nadert. Reinier: ‘Dit is het staartje. Ik denk dat ik nog steeds zinvol werk kan verrichten, maar absoluut niet op de manier waarop de huidige generatie dat kan. Onze generatie is een “fade away” – een uitstervend ras...’

Sjanet Niemantsverdriet

Reinier Smits rondt in 1969 de Middelbare Tuinbouwschool af, richting tuinaanleg, en in 1972 de Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting, beide in Boskoop. In 1973 start hij samen met zijn vrouw **Joke Rinsma** een adviesbureau aan huis. In 1991 verhuist het bureau naar Lochem en in 1998 naar Zutphen. SmitsRinsma telt twintig medewerkers: projectleiders, werkvoorbereiders en een beplantingsdeskundige.